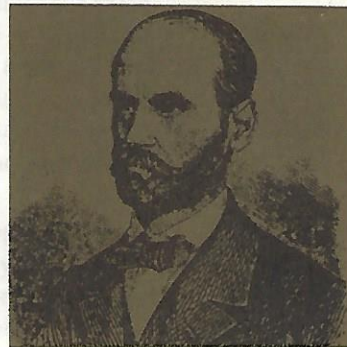
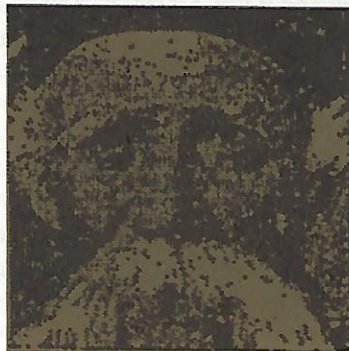

МСС

**БЕОГРАД
НОВИ САД
ТРШИЋ
13 - 18. 9. 1994.**

**НАУЧНИ
САСТАНАК
СЛАВИСТА
У БУКОВЕ
ДАНЕ**

ANDREW R. CORIN

**ПРЕДИКАТИВНИ ИНСТРУМЕНТАЛ У
САВРЕМЕНОМ СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ**

БЕОГРАД, 1995.

24/1

ANDREW R. CORIN (Los Angeles)

ПРЕДИКАТИВНИ ИНСТРУМЕНТАЛ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ

Има две врсте процеса или догађаја који доводе до промена књижевнојезичких норми. С једне стране то су нормални процесу унутрашњег језичког развика. Овакви се процеси одвијају на изглед постепено. У било ком тренутку они су неједнако заступљени у разним дијалектима и језичким стилевима, а по правилу више у млађим него у старијим генерацијама. У српскохрватском књижевном језику, који постоји тек једно и по столеће, није било великог броја оваквих процеса који су довели до *измена* књижевног стандарда, а од оних који су запажени једни представљају уствари део почетног процеса *успостављања* књижевне норме у деценијама после Вукове победе.¹

С друге стране, на промену књижевнојезичког стандарда могу да утичу спољашње промене у друштву или у његовом односу према матерњем језику. Најкрупнији пример таквог спољашњег процеса у историји српскохрватског књижевног језика јесте уствари цео комплекс збивања која су довела до успостављања и прихватања „Вуковог” књижевног језика код Срба и Хрвата у другој половини 19. века. Типичније би ипак биле повремене осцилације у односу према страним и домаћим формантима као градиву за нове стручне термине.

У садашњим приликама, када се друштво (односно друштва) које се служило српскохрватским књижевним језиком цепа до те мере да се чак и име језика мења према области у којој се користи (хрватски, срп-

¹ О овоме в. између осталог М. Стевановић, *Језик у Вукову делу и савремени српскохрватски књижевни језик*, Лужнословенски Филолог 26, књ. 1-2, стр. 73-10 (као и друге расправе у истом тому); и М. Ивић, *Једно поређење Вукова језика с нашим данашњим књижевним језиком*, Зборник за филологију и лингвистику Матице Српске 1, стр. 114-126. Примером таквог процеса који ће се у току наредних деценија вероватно завршити променом већ успостављеног правила може да служи постепено потискивање краћих облика косих падежа присвојних заменица за треће лице (генитив *његова*, локатив *његову*, итд.) од стране дугих облика (*његовој*, *његовом*, итд.).

ски, спомиње се чак и босански или бошњачки језик), разуме се да може доћи и до измена књижевнојезичког стандарда. Већ смо сведоци увођења великог броја нових кованица у хрватски књижевни језик као замене за постојеће термине, као и васпостављању других термина (нарочито војних) који су били у употреби у Хрватској до краја Првог светског рата и стварања југословенске државе (*сајмишник*, *часник*, итд.).

Од већег је значења ипак политичко цепање територије народних говора и градских средина који представљају говорну подлогу књижевног језика и који утичу на њега постепеним деловањем унутрашњих и спољних развојних тенденција у својим ограниченим „локалним“ оквирима, као и цепање институција стандардизације. Наиме, које ће развојне тенденције имати могућност да се одразе на књижевни језик, и који ће облици и конструкције имати „право“ да се сматрају књижевним, зависиће од дефиниције *територијалне подлоге српског књижевног језика* или, у недостатку изричите дефиниције, од схватања те територијалне подлоге. На пример, ако се неки облик или акценат, који није познат у источним зонама српскохрватског језичког подручја, сматрао досад књижевним захваљујући својој заступљености у некој западној територији која више не спада у територијалну подлогу српског књижевног језика, зар неће тај облик или акценат испасти из књижевнојезичке употребе код Срба (и Црногораца) без обзира на евентуалну свесну интервенцију институција за стандардизацију? Или, ако је нека развојна тенденција широко заступљена у говорима уже Србије и Црне Горе, али јој је доступ књижевном језику био досад забрањен (нпр. неразликовање падежа локације и циља), зар се неће у новим условима повећати притисак на књижевни језик (прско дужег времена, наравно) да попусти пред том тенденцијом ако се елиминише из територијалне основице књижевног језика већина оних области где та тенденција или не постоји или је заступљена у много мањој мери?

У општијој формулацији, да ли ће језичка пракса и промене у језику Срба који живе ван граница СР Југославије имати удео у одређивању норми књижевног језика? Даље, ако се неки облик или синтаксичка конструкција сматра књижевним у приручницима написаним у Загребу или Сарајеву, да ли ће то бити и од каквог значаја за расправљање о правилности истог облика у српском књижевном језику? Да ли ће босански Муслимани називати и сматрати свој језик српскохрватским или босанским, и какав ће бити однос између тог језика, језика Срба и Хрвата у границама некадашње Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине, и службеног књижевног језика Савезне Републике Југославије? Најзад, уопште формулисано, какав ће се однос развити између хрватског и српског књижевног језика у новим условима? Да ли ће они поћи брзим раскораком у жељи да се што брже издиференцирају, или ће се успоставити неки стабилнији однос блиске „симбиозе“ као што постоји између

енглеског језика у свом америчком Ово су питања на која ће лингвистичари морати да траже и проналазе одговоре вора зависити од ванјезичких фактора.

У расправљању о појединачним таквих у којима ће се и унутрашњим плитати. Такав може да буде случај јест, са инструменталом именованог значења *бијити*, *бивајити*, *исходи*, *чишијити се*, *називајити*, *објавијити* итд. ња или додавања неког својственог несигурног својства. О њему су писали студији и индоевропестудији.² (У српском језику написано је о овим поглавље у монографији М. Ивића и добар део монографије В. Барића у српском и источнословенским књижевним тивних граматика и приручницима књижевних расправа (иако скоро у овим књижевних писаца (опет узгредно), савременом језику⁶, док се на

² Уп. К. Brugmann, *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen*, 2. том, 2. део, Strassburg, 1911, стр. 262-267; Е. Fraenkel, *syntaktische Grundlagen*, Archiv für slavische Syntax, Denkschrift 46, стр. 49-52; А. С. Чарков, 1883, стр. 727-730; А. С. Чарков, 1888, стр. 495-498, 516.

³ М. Ивић, *Значења српскохрватског језика*, Београд, 1972, стр. 376.

⁴ В.В. Чумак, *Типологија словенских језика*, Киев, 1985.

⁵ Нпр. Е. Barić i dr., *Priručnik za srpski jezik*, 318, 432-437; I. Brabec, M. Ilraste, S. Ilraste, *Priručnik za srpski jezik*, Zagreb, 1968, стр. 194, 222, 239; Т. М. Ивић, *Српскохрватски језик*, Zagreb, 1963, стр. 563, 584, 596-7; С. М. Ивић, *Српскохрватски језик*, 435, 438, 440; М. Стевановић, *Српскохрватски језик*, 122-123, 449-450; *Српскохрватски језик*, 1.), Београд, 1972, стр. 376.

⁶ Нпр. Љ. Поповић, *Падеж у српском језику*, 14, стр. 79-81; В.П. Гудков, *Основи српског језика*, Москва, 1972, стр. 146-149.

енглеског језика у свом америчком, енглеском, аустралијском, итд., руху? Ово су питања на која ће лингвисти из свих српскохрватских области морати да траже и проналасе одговоре, иако ће коначни облик тих одговора зависити од ванјезичких процеса који се још увек одвијају.

У расправљању о појединим књижевнојезичким питањима, биће и таквих у којима ће се и унутрашњи и спољашњи развојни моменти испреплитати. Такав може да буде случај са предикативним инструменталом, то јест, са инструменталом именског дела предиката после глагола непотпуног значења *бићи*, *бивати*, *посијати*, *смајрати*, *смајрати се*, *чинити*, *чинити се*, *називати*, *објавити*, и неких других, најчешће у смислу стицања или додавања неког својства, или додавања неког привидног или несигурног својства. О њему је писано доста у славистици, балто-славистици и индоевропеистици.² О предикативном инструменталу у српскохрватском језику написано је сразмерно мало. Посвећено му је једно поглавље у монографији М. Ивић о српскохрватском инструменталу,³ као и добар део монографије В. В. Чумака о типологији предиката у српскохрватском и источнословенским језицима.⁴ Њега се дотичу аутори нормативних граматика и приручника,⁵ многих дијалектолошких и дијахроничких расправа (иако скоро увек само узгредно), расправа о језику појединих писаца (опет узгредно), као и малобројних специјалних радова о савременом језику⁶, док се на постојање проблематике и на потребу њене

² Уп. К. Brugmann, *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen*. 2. том, 2. део, Strassburg, 1911, стр. 537-540; В. Delbrück, *Vergleichende Syntax ...* 1. том, Strassburg, 1893, стр. 262-267; Е. Fraenkel, *Der Prädikative Instrumental im Slav. u. Balt. und seine syntaktische Grundlagen*, Archiv für slavische Philologie, 40, стр. 77-117; В. Јагић, *Beiträge zur Slavischen Syntax*, Denkschrift 46, стр. 49-56; F. Miklosich, *Vergleichende Syntax der Slavischen Sprachen*, Беч, 1883, стр. 52, 727-730; А. А. Потебња, *Из записок по русской грамматике*. Vol. 1-2. Харьков, 1888, стр. 495-498, 516, 522-534.

³ М. Ивић, *Значења српскохрватског инструментала и њихов развој*, Београд, 1957.

⁴ В. В. Чумак, *Типологија сказуемога в сербо-хрватском и восточно-славянских языках*, Киев, 1985.

⁵ Нпр. Е. Barić i dr., *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Загреб, 1979, стр. 318, 432-437; I. Brabeč, M. Praste, S. Živković, *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*, 8. izdanje, Zagreb, 1968, стр. 194, 222, 239; Т. Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb, 1963, стр. 563, 584, 596-7; S. Pavešić, *Jezični savjetnik s gramatikom*, Zagreb, 1971, стр. 435, 438, 440; М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд, 1974, 42-43, 122-123, 449-450; *Српскохрватски језик (Енциклопедијски лексикон Мозаик знања, том 1.)*, Београд, 1972, стр. 376.

⁶ Нпр. Љ. Поповић, *Падежна синонимика у језику Вука Силефа Караџића*, Наш језик 14, стр. 79-81; В. П. Гудков, *О различиях между двумя вариантами сербско-хрватског литературног језика*, Советское славяноведение 1965, 3, стр. 59; М. Стевановић, *Неке лексичко-стилске разлике, а не језичке варијанте*, Наш језик 14, стр. 216-217; М. Ивић, *Лингвистички огледи*, Београд, 1983, стр. 133-134; М. Лалевић, *Синтакса српскохрватског књижевног језика*, Београд, 1962, стр. 143; Љ. Милинковић, *Конструкције са предлогом за у савременом руском и српскохрватском језику*, Јужнословенски филолог 43, стр. 146-149.

даље обраде указује, између осталог, у уџитницима које је издала М. Ивић.⁷

И поред ове постојеће литературе, наше знање о предикативном инструменталу у српскохрватском језику још је увек прилично ограничено. На пример, у већ цитираној монографији М. Ивић, ауторница је дала преглед типова предикативног инструментала, као и преглед глагола непотпуног значења чија допуна може да стоји у инструменталу. Даље, она је јасно одредила разлику између предикатног инструментала и њему сродног инструментала основне карактеристике. Што је за нас овде важно, она је указала и на чињеницу да се предикативни инструментал полако губи из језика, уступајући место акузативу с предлозима и номинативу. Међутим, у вези са губљењем предикативног инструментала она се ограничила на свега неколико напомена: 1) да је с неким глаголима употреба инструментала сасвим елиминисана (*прећворити се*), док код других „номинатив односно акузатив у конструкцији с предлогом потискују инструментал (*послао је лодов, смајрају га за лодова*)“; и 2) да се може углавном „констатовати да се инструментал употребљава данас највише уз глаголе који значе нетачно или бар сасвим субјективно придавање, приписивање извесног својства субјекту (напр.: *праве га лудим, смајрају га лодовом*)“. Дакле, констатован је један унутрашњи, уствари семантички, критеријум за већу односно мању „издржљивост“ предикативног инструментала.

Монографија В. В. Чумака продубљује анализу продуктивности предикативног инструментала у српскохрватском језику, и указује на неке друге моменте. Један од њих је чисто унутрашњи, а то је, уопште, узевши, већа продуктивност предикативног инструментала за предикативни придев него за предикативну именицу (стр. 130). Истина, дискусија о допуни појединих глагола непотпуног значења у књижици не потврђује овај закључак, али она заслужује даљу обраду.⁸

Можемо уочити и један чисто синтаксички моменат о којем нису говорили досадашњи истраживачи. Наиме, предикативни инструментал показује, уопште узевши, већу продуктивност уз *прелазне* глаголе непотпуног значења (нпр. *чинити, крсити, именовасти, називати, прогласити, прозвати, смајрати, звати*) него уз *непрелазне* (нпр. *звати*

⁷ М. Ивић, *Репериор синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 6, стр. 13-30; М. Ивић, *Квесионар за употребу падежа у савременом српскохрватском књижевном језику*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 14, стр. 159-170.

⁸ Може бити да је аутор имао у виду такве односе као:

Смајрају га лудим : Смајрају га за лудог

Смајрају га извреним стручњаком : Смајрају га за извреног стручњака
у којима је инструментал данас лакше прихватити за предикативни придев него за предикативну фразу која се састоји од придева и именице.

се, називати се, бити, бивати, постојати, правити се, у није апсолутна, и захтеваће стању да одредимо колико је

В.В. Чумак указује и на унутрашње, већ и за спољашње очигледно већа тенденција да или барем да се спорије губи (западних) писаца него код српских излази јасно из целокупности монографији. Независне потврде чланку (од три странице) М. *Hrvati Wien Večom zovu*. Језик предикативног инструментала ван у данашњој београдској

1) Како нам *се учини* су потврде у АР наметнуло нам се сјеверних крајева назив Дунај.

Још два су прихватљива, иако бичајенији за + акузатив:

2) Тражећи заштитну ватски сабор на Хабсбуршког *хр*

3) Своједобно *био је* у Хрватској.

У самом наслову чланка:

4) *Zašto Hrvati Wien*

инструментал и ред речи *е* необично. Нормалније би *е* два примера:

5) Таква проширена основу тврдија *д*

⁹ Ова разлика се најлакше са предикативним именом у *прел* се већина глагола непотпуног значења ретко среће у књижевним текстовима (Зорић, Београд, 1983), коју сам *ачинити* јавља се 10 пута са *прел* флексивни глагол *чинити се* так + номинатив), а само 3 пута у *ин* глагола није само у глаголском *р*

се, називајући се, бијући, бивајући, чинијући се, исцјасијући, осећајући се, осцајући, постојајући, правивући се, указивући се, важивући, итд.). Ова тенденција није апсолутна, и захтеваће даљу анализу пре него што ћемо бити у стању да одредимо колико је она јака или слаба.⁹

В.В. Чумак указује и на један моменат који је везан не само за унутрашње, већ и за спољашње, ванлингвистичке чиниоце. То је она очигледно већа тенденција да се употреби предикативни инструментал, или барем да се спорије губи, код хрватских (боље би било да кажемо западних) писаца него код српских (источних) писаца. Овај закључак излази јасно из целокупности дискусије и приказаног материјала у монографији. Независне потврде није тешко наћи. На пример, у кратком чланку (од три странице) М. Самарције у загребачком „Језику“ (*Zašto Hrvati Wien Bečom zovu*, Језик 28, 4, стр. 120-122), срећемо шест примера предикативног инструментала. Од њих само један би био сасвим очекиван у данашњој београдској употреби:

- 1) Како нам се учинило необичним да су међу писцима из којих су потврде у АР за Беч искључиво они из јужних крајева, наметнуло нам се питање да нису можда хрватски писци из сјеверних крајева, под могућим словенским утјецајем, рабили назив Дунај.

Још два су прихватљива, иако би данас уместо инструментала био уобичајенији за + акузатив:

- 2) Тражећи заштиту од растуће турске опасности *изабрао је* Хрватски сабор на саму почетку 1527. у Цетину Фердинанда Хабсбуршког *хрватским краљем*.
- 3) Своједобно *био је* мађарски *проглашен* и *службеним језиком* у Хрватској.

У самом наслову чланка:

- 4) *Zašto Hrvati Wien Bečom zovu?*

инструментал и ред речи звуче у Београдској средини стилизовано и необично. Нормалније би било „*Zašto Hrvati Wien zovu Beč*“. Последња два примера:

- 5) Таква проширеност назива „Беч“ све до у јужне крајеве даје основу тврдњи да је отирије *морао бијући познатиим* и да је

⁹ Ова разлика се најлакше види у оним случајевима када се исти глагол појављује са предикативним именом у прелазном и у непрелазном (рефлексивном) облику. Иако се већина глагола непотпуног значења са могућношћу допуне у инструменталу прилично ретко среће у књижевним текстовима, у збирци *Савремена српска приповећка* (ур. П. Зорић, Београд, 1983), коју сам анализирао за овај рад, на 337 страница текста глагол *чинијући* јавља се 10 пута са предикативним именом, увек у инструменталу, док се рефлексивни глагол *чинијући се* такође јавља 10 пута, 7 пута у номинативу (два пута као + номинатив), а само 3 пута у инструменталу. Истина, семантичка разлика између ових глагола није само у глаголском роду, што донекле смањује вредност примера.

та познатост погодовала његову ширењу и уласку и у народну поезију,...

- 6) При том је, *будући* политички *надређеним*, мађарски одиграо улогу језика даваоца, а хрватски језика примаоца.

сасвим су неочекивана у данашњој београдској употреби, где бисмо очекивали номинатив неодређеног облика придева. Наравно, једноставно супротстављање „хрватске“ ситуације „српској“ даће поједностављену и чак искривљену слику стварне ситуације у књижевној и дијалекатској употреби разних крајева, и цело питање захтева детаљну обраду. Једино за општу тенденцију можемо засада рећи да је сигурна.

Значај овог последњег, географског, момента за нормирање српског књижевног језика је јасан. Предикативни инструментал после глагола *бићи* одавно је испао из употребе у областима које чине говорну подлогу за београдску књижевну употребу, а у црногорским, босанским и неким славонским говорима, колико се да судити по дијалектолошкој литератури, углавном је ограничен на лексеме *дјевојка*, *цура*, *невјестиа*, и сл., и на фразе типа *да сам ја њобом*. Да ли ће се такви инструменти прогласити чак неправилним (или као резултат свесног перепективног чина или као последица промењених схватања правилности у новим условима) зависиће у крањој линији од тога колико широко или уско ће се схватити или дефинисати територијална и дијалекатска подлога српског књижевног језика, и како ће се односити према приручницима написаним у центрима ван граница СР Југославије. Исто важи у већој или мањој мери за друге типове предикативног инструментала који су мање типични за књижевну употребу у Србији и Црној Гори.

Дакле, јасно је како спољашњи моменти могу да утичу на нормирање у вези са предикативним инструменталом. Што се тиче унутрашњих – морфолошких и синтаксичких – критерија, ови би помагали при одређивању норми када би доследно важили. То, међутим, није случај. На пример, семантички критеријум који је дала М. Ивић (т.ј., да се инструментал употребљава данас највише уз глаголе који значе *н е т а ч н о* или бар сасвим субјективно придавање, приписивање извесног својства субјекту), има само релативан значај. Постоји цео низ глагола непотпуног значења који значе придавање сасвим субјективних или привидних атрибута субјекту, али се никада не допуњавају именицом или придевом у инструменталу (типа *изгледајти*, *личити*, *подсећајти*, *деловајти*), док с друге стране глагол *чишићи*, који можда најдоследније од свих глагола непотпуног значења захтева своју предикативну допуну у инструменталу, значи уствари *објективно* придавање атрибута, или додавање *објективног* атрибута, као у примерима типа:

- 7) Оља...неосновано се смејала и неукусно кокетирала са сваким будалом, *не би ли* ме учинила бар мало *љубоморним*. (Б. Шћепановић)

- 8) ...двострукоост ул свега. (В. Стевановић)

У овим и сличним примерима да се замени неким другим

Уствари, ниједан од предложан, без изузетака. Дакле, гаран ослонац за нормирање да је било време у прошлости да вати такву основу, али да барем у источним крајевима историја предикативног инструментала употребе инструментала констатовали или предложенистику, али за прескриптивни већ се реакција сваког глагола себно.

Сада, на крају, можемо на почетку реферата, а то норми, и посебно: када и по или једна конструкција ко нормалном и књижевном, цију проблема узнемо *п* *ти/иосијајти*, за који се *пред нашим очима*. У 18. уобичајен не само у западн језичког подручја, као што В. В. Чумака (стр. 47), изла (стр. 578-579), или матер конструкција није сасвим се до данас чува у неким н ба инструментала после београдској књижевној у једном кратком чланку М матике српскохрватског је

¹⁰ Остављам по страни сасвим застарела, уп. М. Стевановић, *ор. cit.*, 584, 596-7.

¹¹ Наш језик 14, стр. 21.

¹² Види, нпр., савремене

¹³ Уп. нпр. Ј. Баотић, *Српски Прилози проучавању језика 7*

¹⁴ М. Стевановић, *Облици* (серије), стр. 157-164.

- 8) ...двострукоост улога *чиши* нас, парадоксално, *слободнима* од свега. (В. Стевановић)

У овим и сличним примерима предикативни инструментал тешко може да се замени неким другим синтаксичким средством.¹⁰

Уствари, ниједан од предложених унутрашњих критерија није апсолутан, без изузетака. Дакле, ни семантички критерији не дају нам сигуран ослонац за нормирање предикативног инструментала. Могуће је да је било време у прошлости када су оваква општа правила могла давати такву основу, али данас употреба предикативног инструментала, барем у источним крајевима, постаје све више *лексикализована*. То јест, историја предикативног инструментала постепено се претвара у историју употребе инструментала уз поједине глаголе. Хијерархије које смо констатовали или предложили од интереса су за дескриптивну лингвистику, али за прескриптивну лингвистику оне не пружају велику помоћ, већ се рекција сваког глагола непотпуног значења мора посматрати посебно.

Сада, на крају, можемо да се вратимо на проблем који смо споменули на почетку реферата, а то је проблем измена већ постојећих књижевних норми, и посебно: када и под којим условима треба признати да један облик или једна конструкција која је некада постојала у језику и сматрала се нормалном и књижевном, више не спада у књижевни језик? За илустрацију проблема узећемо предикативни инструментал уз глагол *їосїаїїи/їосїаїаїаїїи*, за који се може констатовати да нестаје из језика *скоро їред нашим очима*. У 18. и 19. веку инструментал уз овај глагол је био уобичајен не само у западним већ и у источним крајевима српскохрватског језичког подручја, као што показују, на пример, материјал у монографији В. В. Чумака (стр. 47), излагање и примери Ђ. Даничића у својој *Синїакси* (стр. 578-579), или материјал наведен у чланку М. Стевановића.¹¹ Ова конструкција није сасвим нестала из хрватске књижевне употребе,¹² и она се до данас чува у неким народним говорима.¹³ Раније у овом веку употреба инструментала после *їосїаїїи/їосїаїаїаїїи* била је још увек жива и у београдској књижевној употреби, као што доказују, нпр., три примера у једном кратком чланку М. Стевановића, будућег аутора нормативне граматике српскохрватског језика, из 1937. године,¹⁴ или, опет, материјал који

¹⁰ Остављам по страни могућност допуне у акузативу без предлога, која је данас сасвим застарела, уп. М. Стевановић, *Савремени срїскохрватїски језик* II, 393-4; Т. Маретић, *ор. сїт.*, 584, 596-7.

¹¹ Наш језик 14, стр. 216-217.

¹² Види, нпр., савремене примере наведене у монографији В. В. Чумака.

¹³ Уп. нпр. Ј. Баотић, *Синїакса їадежа у ѓовору сїаросїеїаїаца босанске Посавине*, Прилози проучавању језика 7, 1971, стр. 133.

¹⁴ М. Стевановић, *Облик субїекїа їасївних реченица*, Наш језик 5, св. 5-6 (старе серије), стр. 157-164.

је исти аутор навео у свом чланку у 14. тому *Наше језика*. А 1954. године, М. Ивић констатује да се место инструментала јавља „врло често у одговарајућој „предикативној“ ситуацији и номинатив...” У својој академској граматици, М. Стевановић је још увек изричито дозвољавао употребу инструментала уз *послџаџи*,¹⁵ инсистирајући при том да нема велике разлике између Срба и Хрвата у овом погледу. Данас, међутим, има велики број образованих људи који не сматрају употребу инструментала после овог глагола чак ни архаичном, већ туђом и неправилном. За ове људе употреба инструментала уз овај глагол потпуно је испала из језичког осећања.

И на крају ћу дати једну малу оgradu: није за једног лингвисту да одреди да ли овакав инструментал данас и убудуће треба сматрати књижевним. Који ће фактори, како унутрашњи, тако и спољашњи, бити одлучујући у овом погледу, остаје за домаће граматичаре да одлуче. Ипак, могу без опасности од неоправдане интервенције да упозорим на чињеницу да ће ово питање, као и питање употребе инструментала после неких других глагола непотпуног значења, неизбежно избити на површину и тражити одговор у догледној будућности, као и да ће одговор на ово питање зависити донекле од нових услова у којима ће се језик развијати.

THE PREDICATIVE INSTRUMENTAL TODAY

Summary

Because of its ever narrower distribution and reduced frequency, the status of the predicative instrumental in the Serbian standard language arises. Given the gradual lexicalization of the construction, the circumstances of each semi-copulative verb which can take or has in the past taken a complement in the instrumental case must be addressed separately. A combination of language-internal and extra-linguistic factors are shown to bear upon the present and future status of the construction in the standard language.

Andrew R. Corin

---

¹⁵ *Савремени српскохрватски језик* II, стр. 42, 122-123.